

І. В. Мартинюк,
к. е. н., доцент кафедри фінансів,
Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна
ORCID ID: 0000-0002-6361-4232

О. Ю. Дубовик,
к. е. н., доцент кафедри фінансів,
Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна
ORCID ID: 0000-0003-4668-4738

DOI: 10.32702/2306-6806.2021.11.84

АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ В УКРАЇНІ ЗА ГРУПАМИ ТОВАРІВ ЗГІДНО З УКТ ЗЕД

I. Martyniuk,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Finance,
Odessa National Economic University, Odessa, Ukraine

O. Dubovyk,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Finance,
Odessa National Economic University, Odessa, Ukraine

ADMINISTRATION OF CUSTOMS PAYMENTS IN UKRAINE BY GROUPS OF GOODS ACCORDING TO UCT ZED (UKRAINIAN CLASSIFICATION OF FOREIGN ECONOMIC GOODS)

Статтю присвячено аналізу адміністрування митних платежів до Державного бюджету України за групами товарів згідно з УКТ ЗЕД. У статті досліджено динаміку надходжень митних платежів, їх роль у формуванні доходів Державного бюджету України. Проведено моніторинг стану оподаткованого імпорту та його податкового навантаження в Україні. Виділено групи товарів та товарні позиції за УКТ ЗЕД, які забезпечують максимальний обсяг надходжень митних платежів до бюджету. Здійснено аналіз структури митних платежів за групами товарів згідно з УКТ ЗЕД, при імпорті яких вони сплачуються. Проведено прогнозування надходжень митних платежів під впливом найбільш бюджетоутворюючих груп товарів згідно з УКТ ЗЕД. Визначено важливість правильної класифікації товарів відповідно до УКТ ЗЕД. Запропоновано напрями підвищення ефективності адміністрування митних платежів органами Державної митної служби України.

The article is devoted to the analysis of the administration of customs payments to the State Budget of Ukraine by groups of goods in accordance with the UKT ZED. The article examines the dynamics of customs revenues. Their role in the formation of tax revenues and revenues of the State Budget of Ukraine has been analyzed. The state of taxed imports and their tax burden in Ukraine was monitored. Groups of goods and commodity positions according to UKT ZED have been allocated, which provide the maximum amount of receipts of customs payments to the budget. The analysis of the customs payments structure by groups of goods in accordance with the UKT ZED has been carried out, the import of which they are paid. The forecast of receipts of customs payments under the influence of the most budget-forming groups of goods according to UKT ZED is carried out. The influence of imports of tobacco products on the receipt of customs duties was revealed. Additional receipts of customs payments to the State Budget of Ukraine were monitored due to: correct determination of customs value, classification decisions, country of origin of goods. Problems, which are related to the correct classification of goods according to the UKT ZED, the correct determination of customs value and the correct declaration of the country of origin of goods, have been analyzed. Volumes of additional receipts of customs payments as a result

of the carried-out control measures by the State customs service of Ukraine have been estimated. The importance of correct classification of goods according to UKT ZED has been determined. The directions of increase of efficiency of administration of customs payments by the State customs service of Ukraine are offered: improvement of control over determination of customs value, classification of goods according to UKT ZED, declaration of the country of origin of goods; improvement of preventive measures by customs authorities. Among the preventive measures have been proposed: public awareness work among the subjects of foreign economic activity on customs clearance, declaration, the procedure for obtaining preliminary decisions, the rights to administrative appeal against decisions of customs authorities, providing advice on customs matters.

Ключові слова: адміністрування, митні платежі, УКТ ЗЕД, оподаткований імпорт, бюджет, митна служба.

Key words: administration, customs payments, UKT ZED" taxed imports, budget, Customs Service.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В умовах сьогодення неможливо уявити країну, яка була б поза межами інтеграційних процесів, та суб'єкти господарювання якої не здійснювали б зовнішньоекономічну діяльність. Але водночас зростання обсягів зовнішньоекономічної діяльності без здійснення ефективних заходів контролю негативно впливає на дотримання митних інтересів країни та погрожує її митній безпеці. Одним з інструментів забезпечення захисту митних інтересів є митні платежі, які, з одного боку, виступають інструментом регулювання зовнішньоекономічної діяльності, з іншого — важливим джерелом формування доходів Державного бюджету України (в середньому 38% за останні п'ять років). Отже, забезпечення ефективного адміністрування митних платежів є актуальним та важливим завданням, яке стоїть перед митними органами країни, та потребує постійного вдосконалення.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Вагомий внесок у дослідження питань, пов'язаних з процесом адміністрування митних платежів, здійснили такі науковці: О.Г. Гуменюк, О.М. Десятнюк, О.Ф. Запорожець, Т.О. Проценко, О.О. Сластьоненко, Н.М. Тополенко та ін. Але, нпопри дослідження науковців та заходи митних органів, які спрямовані на підвищення ефективності адміністрування митних платежів, залишаються проблеми, пов'язані з правильністю класифікації товарів відповідно до УКТ ЗЕД, що призводять до суттєвих нарахувань додаткових митних платежів за результатами контрольно-перевірочної роботи митних органів. Тому проблеми правильної класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД залишаються актуальними та потребують подальших досліджень з метою підвищення ефективності адміністрування митних платежів.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є аналіз адміністрування митних платежів в Україні за групами товарів згідно з УКТ ЗЕД та визначення напрямів підвищення його ефективності.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Адміністрування митних платежів органами Державної митної служби є важливим напрямом діяльності, який спрямовано на забезпечення своєчасного та правильного надходження митних платежів до Державного бюджету України. Усі заходи, які здійснюються в межах адміністрування митних платежів, повинні бути направлені не лише на забезпечення дохідної частини бюджету, але й на попередження митних правопорушень та створення сприятливих умов для ведення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктами господарювання. Важливість адміністрування митних платежів обумовлено їх роллю у формуванні як податкових надходжень, так і загальної суми доходів Державного бюджету України, яка, на жаль,

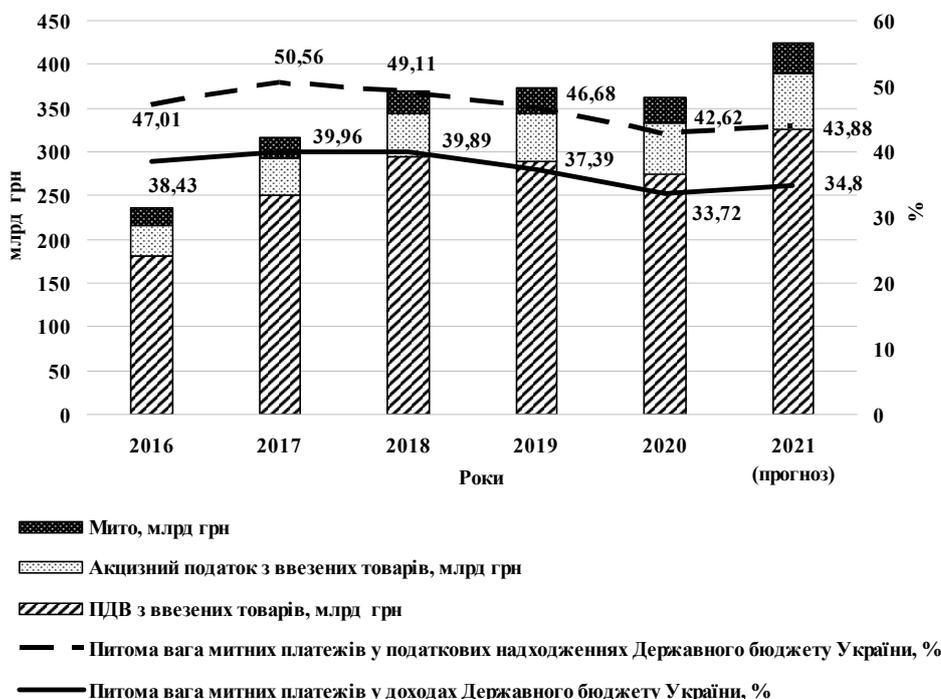

Рис. 1. Динаміка надходжень митних платежів, їх питомої ваги у податкових надходженнях та доходах Державного бюджету України, 2016–2021 рр. з урахуванням прогностичних даних

Джерело: побудовано авторками на основі даних джерел: [1].

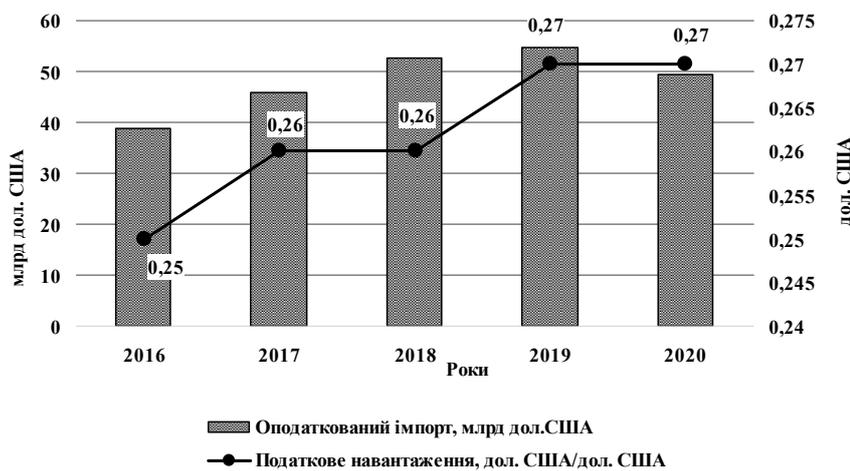

Рис. 2. Динаміка обсягів оподаткованого імпорту та його податкового навантаження в Україні, 2017–2020 рр.

Джерело: побудовано авторками на основі даних джерел: [3].

останніми роками має тенденцію до зниження, про що свідчать дані рисунка 1.

Попри зменшення питомої ваги митних платежів у податкових надходженнях та доходах Державного бюджету України, дані рисунка 1 в абсолютному вираженні демонструють позитивну динаміку щодо зростання надходжень митних платежів до Державного бюджету України. Винятком є лише 2020 р., у якому відбулося зменшення обсягів оподаткованого імпорту у доларах США на 9,44% у порівнянні з 2019 р. [2, с. 27], що призвело до зменшення надходжень податку на додану вартість, і як наслідок, до зменшення загального обсягу митних платежів, оскільки саме податок на додану вартість є основним їх джерелом, питомою вагою якого за останні п'ять років в середньому складала 77% у загальній сумі митних платежів. Надходження акцизного податку у 2020 р. збільшились на 8,2% через зростання офіційного обмінного курсу гривні до євро у середньому на 6,3% та імпорту тютюнових виробів для електричного нагрівання за допомогою підігрівача з електронним управлінням у 1,5 рази у порівнянні з 2019 р. [2, с. 37].

Динаміка оподаткованого імпорту, який є важливим фактором впливу на надходження митних платежів, дані якого формуються за митними деклараціями, під час оформлення яких було сплачено митні платежі, та по-

даткового навантаження на нього наведено на рисунку 2.

Дані рисунка 2. до 2020 р. свідчать про позитивну тенденцію щодо зростання оподаткованого імпорту на 40,31% за період з 2016 р. по 2019 р., що впливало на збільшення обсягів митних платежів. Податкове навантаження митними платежами на 1 долар США оподаткованого імпорту збільшилось за досліджуваній період з 0,25 до 0,27 centa. Це результат вдалих заходів органів Державної митної служби України, спрямованих на підвищення ефективності адміністрування митних платежів, а саме: посилення контролю за використанням податкових пільг; своєчасне попередження незаконних схем з ввезення на митну територію України товарів; ефективний контроль за правильним визначенням бази оподаткування, своєчасним та правильним декларуванням; посилена робота з визначення та управління ризиками у митній справі.

З метою визначення груп товарів серед загального обсягу оподаткованого імпорту, що сприяють акумуляції найбільших сум митних платежів до Державного бюджету України, було проведено аналіз, який надав змогу виявити п'ять товарних груп згідно з УКТ ЗЕД (рис. 3), які забезпечують максимальний обсяг надходжень митних платежів до бюджету. У 2020 р. ці групи забезпечили майже 63% від загального обсягу митних платежів.

27 група товарів згідно з УКТ ЗЕД забезпечила у 2020 р. найбільше надходження митних платежів до Державного бюджету, а саме: 27,62% від загального обсягу надходжень митних платежів. 87 група товарів згідно з УКТ ЗЕД забезпечила надходження 14,76% від загального обсягу митних платежів. Розглядаючи ці дві групи, особливо суттєвими для поповнення дохідної частини Державного бюджету України були наступні товарні позиції, що наведені на рисунку 4.

Товарна позиція 2710 згідно з УКТ ЗЕД "Нафта або нафтопродукти, одержані з бітумінозних порід (мінералів), крім сирих; продукти, в іншому місці не зазначені, з вмістом 70 мас. % або більше нафти чи нафтопродуктів, одержаних з бітумінозних порід (мінералів), причому ці нафтопродукти є основними складовими частинами продуктів; відпрацьовані

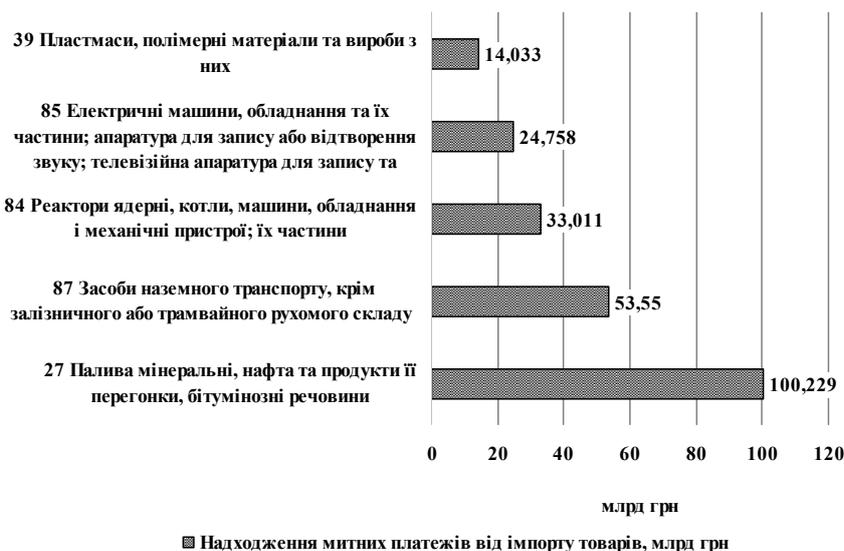

Рис. 3. Надходження митних платежів від імпорту найбільш бюджетоутворюючих товарних груп згідно з УКТ ЗЕД до Державного бюджету України, 2020 р., млрд грн

Джерело: побудовано авторками на основі даних джерел: [3].

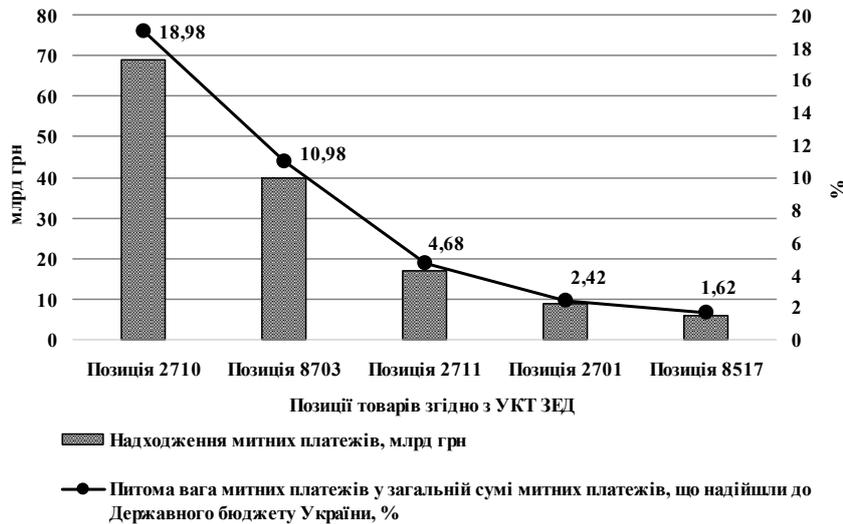

Рис. 4. Найбільш бюджетоутворюючі товарні позиції згідно з УКТ ЗЕД України, 2020 р.

Джерело: побудовано авторками на основі даних джерел: [3].

нафтопродукти" та товарна позиція 8703 "Автомобілі легкові та інші моторні транспортні засоби, призначені головним чином для перевезення людей (крім моторних транспортних засобів товарної позиції 8702), включаючи вантажопасажирські автомобілі-фургони та гоночні автомобілі" відіграють найбільшу роль у формуванні митних платежів. Варто відмітити, що групи найбільш бюджетоутворюючих імпортованих товарів не за всіма

митними платежами збігаються, про що свідчать дані рисунка 5.

Найбільш бюджетоутворюючими за ПДВ та за акцизним податком є 27 та 87 групи товарів за кодами УКТ ЗЕД, за митом — 87 група. Саме тому було досліджено вплив даних груп товарів на надходження митних платежів. Завдяки використанню пакету "Аналіз даних" програми Excel отримано наступне рівняння, яке свідчить про залежність надходжень митних платежів від обся-

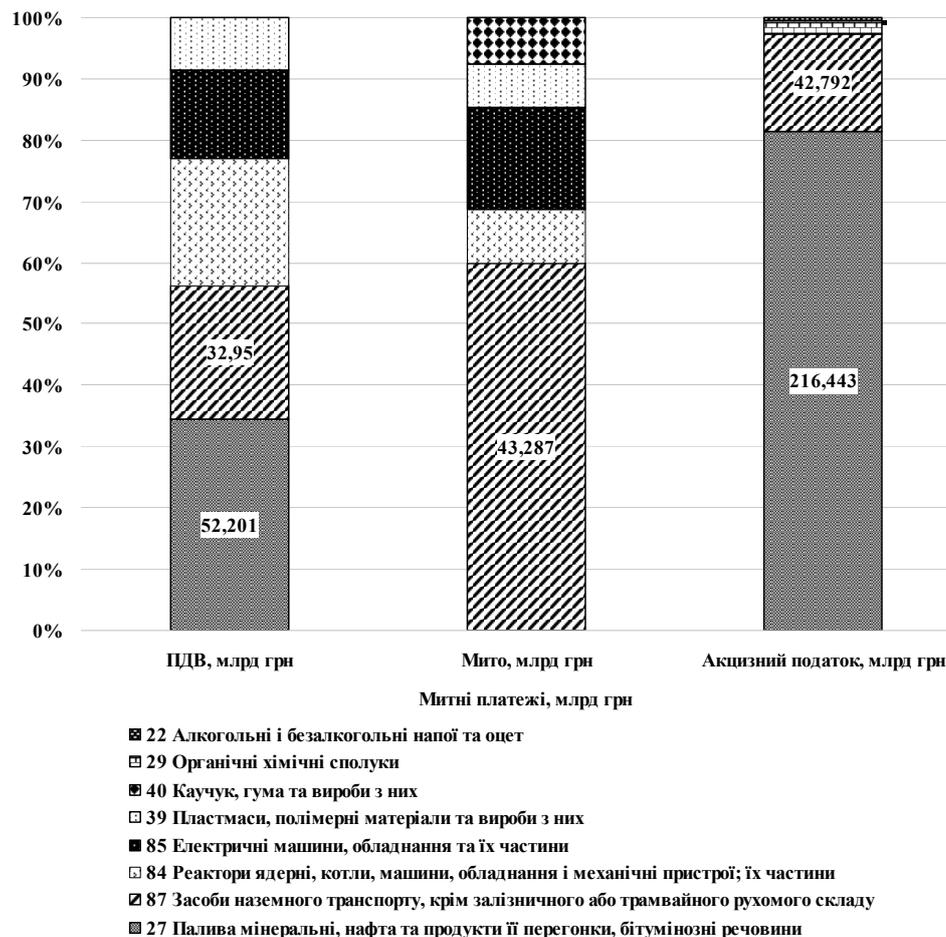

Рис. 5. Найбільш бюджетоутворюючі товарні групи за кодами УКТ ЗЕД з ПДВ, мита та акцизного податку в Україні, 2020 р., млрд грн

Джерело: побудовано авторками на основі даних джерел: [3].

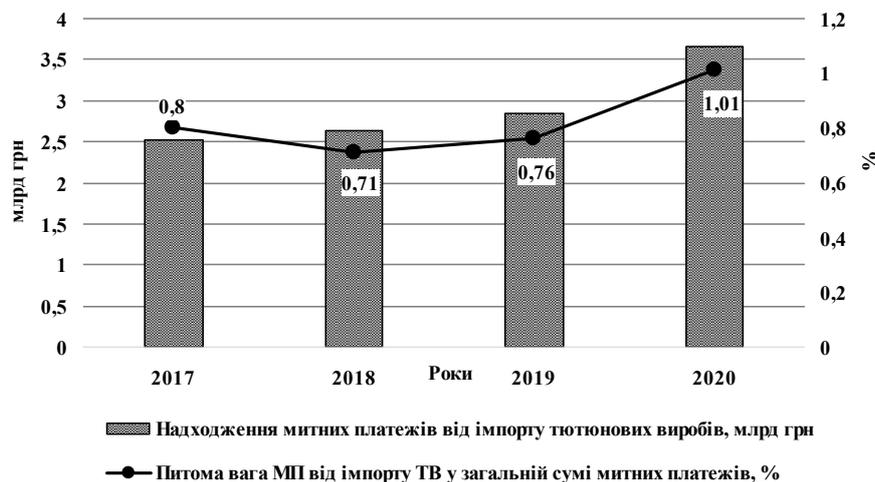

Рис. 6. Динаміка надходжень митних платежів від імпорту тютюнових виробів на митну територію України та їх питома вага у загальній сумі митних платежів, 2017–2020 рр.

Джерело: побудовано авторками на основі даних джерел: [1; 3].

Таблиця 1. Динаміка додаткових надходжень митних платежів до Державного бюджету України, 2016–2020 рр., млн грн

Види додаткових надходжень митних платежів	Обсяг додаткових надходжень митних платежів, млн грн					
	2016	2017	2018	2019	2020	Зміни у % 2020 / 2016
Додаткові надходження від контролю за правильністю визначення митної вартості товарів	4983	4219	4650	7969	6919	38,85
Додаткові надходження від контролю за правильністю класифікації товарів	229,3	267,7	280,1	249	275	19,93
Додаткові надходження від контролю за правильністю декларування країни походження товарів	84,3	176,5	192,3	255	304	260,62
Усього додаткові надходження	5296,6	4663,2	5122,4	8473	7498	41,56

Джерело: [4; 5].

гу імпортованих 27 та 87 груп товарів згідно з УКТ ЗЕД ($R^2 = 0,76$).

$$Y = 99,09 + 0,2944 \cdot X_1 + 1,2950 \cdot X_2 \quad (1)$$

де Y — обсяг надходжень митних платежів, млрд грн;

X_1 — обсяг імпорту 27 групи товарів за УКТ ЗЕД, млрд грн;

X_2 — обсяг імпорту 87 групи товарів за УКТ ЗЕД, млрд грн.

За результатами проведеного моделювання було здійснено прогнозування надходжень митних платежів до Державного бюджету України під впливом визначених факторів. А саме у 2021 році прогнозований обсяг надходжень митних платежів складе 383,2 млрд грн, що більше ніж у 2020 році на 5,61%.

Попри значні обсяги імпорту та споживання тютюнових виробів, обсяг надходжень митних платежів від імпорту даної групи товарів складає у середньому 2,915 млрд грн за 2017–2020 рр. або 0,82% від загального обсягу митних платежів (рис. 6).

Проведений аналіз надходжень митних платежів до Державного бюджету України в цілому та за різними групами товарів свідчить про високий рівень ефективності заходів адміністрування митних платежів, які вживають митні органи. Але водночас проблеми правильної класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД залишаються досить суттєвими (табл. 1) та входять до найбільш розповсюджених порушень, які здійснюють суб'єкти ЗЕД, наряду з проблемами правильного визначення мит-

Рис. 7. Структура справ на розгляді у судах у сфері митної справи в Україні, 2020 р.

Джерело: [6].

ної вартості та правильного декларування країни походження товарів.

Дані таблиці 1 свідчать про збільшення обсягів додаткових надходжень митних платежів за результатами здійснених контрольних заходів органами Державної митної служби України за досліджуваний період на 41,56%. Варто звернути увагу на те, що найбільша частка додаткових надходжень митних платежів від контролю за правильністю визначення митної вартості забезпечена внаслідок коригування митної вартості 84—90 груп товарів згідно з УКТ ЗЕД [4]. За результатами наших досліджень саме 84, 85 та 87 групи товарів входять до найбільш бюджетоутворюючих груп товарів та мають суттєвий вплив на забезпечення надходжень митних платежів. Значний обсяг нарахувань додаткових митних платежів щорічно відбувається також через перевірку: правильної класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД, яка впливає на визначення виду мита (преференційне, пільгове або повне) та розміру його ставки, та достовірності преференційних сертифікатів походження товарів.

Питання, які виникають з приводу вищезазначених порушень у митній справі, суб'єкти ЗЕД мають право оскаржувати відповідно до статті 24 Митного кодексу України [7], про що свідчать дані щодо оскаржень рішень митних органів, наведені на рисунку 7.

Найбільше справ пов'язано з правильністю визначення митної вартості товарів.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження надало змогу оцінити стан адміністрування митних платежів в Україні за 2016—2020 рр., проаналізувати найбільш бюджетоутворюючі групи та позиції товарів згідно з УКТ ЗЕД. Виявити недоліки, які виникають при адмініструванні митних платежів, серед яких правильна класифікація товарів, правильне визначення митної вартості та декларування країни походження товарів, які впливають на визначення розміру митних платежів, та обґрунтувати необхідність вдосконалення діяльності контролюючих органів з метою полегшення здійснення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктами господарювання.

Подальші заходи митних органів з підвищення ефективності адміністрування митних платежів повинні бути спрямовані на вдосконалення усіх складових адміністрування, а саме:

1) на контроль: за правильним вибором методу визначення митної вартості та правильним розрахунком її суми, оскільки саме митна вартість впливає на розмір митних платежів, які надходять до бюджету та, на жаль, на сьогодні додаткові нарахування за неправильне визначення митної вартості посідають перше місце серед загальної кількості додаткових надходжень митних платежів; за правильною класифікацією товарів згідно з УКТ ЗЕД, оскільки від правильності визначення коду товару залежить вид та розмір мита; за правильною декларуванням країни походження товарів; за своєчасною та повною сплатою митних платежів;

2) на вдосконалення превентивної функції митних органів в межах адміністрування митних платежів. Адже важливо не донараховувати митні платежі за вчинені порушення, а попереджати можливість здійснення порушень митних правил. Митними органами повинна проводитися масово-роз'яснювальна робота серед суб'єктів ЗЕД з питань митного оформлення, декларування, порядку отримання попередніх рішень з приводу класифікації та країни походження товарів, прав стосовно здійснення адміністративного оскарження рішень митних органів, надання консультацій з митної справи. Саме через вдосконалення та гармонізацію відносин між митними органами та су-

б'єктами ЗЕД можливе підвищення ефективності адміністрування митних платежів.

Література:

1. Звітність. Статистика. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu> (дата звернення: 11.10.2021).
2. Пояснювальна записка до звіту про виконання Закону України "Про Державний бюджет України на 2020 рік". Підсумки соціально-економічного розвитку України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/current-year-budget-information> (дата звернення: 11.10.2021).
3. Статистика митниці. Офіційний сайт Державної митної служби України. URL: <https://customs.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2021).
4. Звіти Державної фіскальної служби України за 2016, 2017, 2018 рр. Діяльність. Плани та звіти роботи ДФС України. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. URL: <http://sfs.gov.ua/diyalnist/plani-ta-zviti-roboti-/237691.html> (дата звернення: 13.10.2021).
5. Про розгляд запиту на отримання публічної інформації щодо додаткових надходжень до Державного бюджету коштів за результатами здійснення контрольних заходів у 2019—2020 роках Державною митною службою України №08-4/15-02-03/10/10139 від 5.11.2021 р.
6. Звіт про виконання плану роботи Державної митної служби України на 2020 рік. Діяльність. Звіти та плани. Офіційний сайт Державної митної служби України. URL: <https://customs.gov.ua/plani-ta-zviti-roboti> (дата звернення: 18.10.2021).
7. Митний кодекс України: Закон від 13.03.2012 № 4495-VI. Дата оновлення: 01.06.21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 10.10.2021).

References:

1. The Official site of the State Treasury Service of Ukraine (2021), "Reports on the implementation of the state budget of Ukraine, 2016—2020", available at: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu> (Accessed 11 October 2021).
2. Ministry of Finance of Ukraine (2020), "Explanatory note to the report on the implementation of the Law of Ukraine "On the State Budget of Ukraine for 2020", available at: <https://mof.gov.ua/uk/current-year-budget-information> (Accessed 11 October 2021).
3. The Official site of the State Customs Service of Ukraine (2021) "The customs statistics", available at: <https://customs.gov.ua/> (Accessed 15 October 2021).
4. The Official site of the State Fiscal Service of Ukraine (2016—2018) "Reports of the State Fiscal Service of Ukraine for 2016, 2017, 2018", available at: <http://sfs.gov.ua/diyalnist/plani-ta-zviti-roboti-/237691.html> (Accessed 13 October 2021).
5. The State Customs Service of Ukraine (2021) "On consideration of the request for public information on additional revenues to the State Budget based on the results of control measures in 2019—2020", №08-4/15-02-03/10/10139, 2021
6. The Official site of the State Customs Service of Ukraine (2020) "The report on the implementation of the work plan of the State Customs Service of Ukraine for 2020", available at: <https://customs.gov.ua/plani-ta-zviti-roboti> (Accessed 18 October 2021).
7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), "Customs Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (Accessed 10 October 2021).

Стаття надійшла до редакції 10.11.2021 р.